

HANDLINGSPLAN FÖR DANDERYDS KOMMUN MED SYFTE ATT: Förebygga våld, hot och otrygghet relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer samt värna demokrati

Bild från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor, Christián Serrano

Om handlingsplanen

Planen beskriver hur det förebyggande arbetet för att förebygga våld, hot och otrygghet relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer samt värna demokrati ska bedrivas. Det omfattar:

- En definition av "våldsbejakande extremism"
- Övergripande mål
- En redogörelse av övergripande struktur för arbetet varvid ansvar för beslut och genomförande tydliggörs.
- En redogörelse av identifierade centrala åtgärder på övergripande nivå
- En redogörelse för behov av resurser
- Redogörelse för ansvar för att utvärdera de åtgärder som vidtagits samt vidmakthålla, utveckla och sprida de långsiktiga metoder som visat gott resultat

Det bör framhållas att förutsättningar för att förebygga våld, hot och otrygghet, vare sig de relaterar till extremistiska miljöer eller inte, redan finns. De ordinarie basala kommunala strukturerna och rutinerna är grundläggande för att nå ett sådant mål. Däribland kan nämnas socialt stöd, utbildning, fritid, kultur och trygghetsarbete. Redan nu pågår aktiviteter som ligger i linje med det önskade målet. Det gäller även för den andra delen av målet; "att värna demokrati". I bilaga 1 listas ett antal exempel på insatser som kommunen redan genomfört som ligger i linje med mål och metoder för arbete med extremistiska miljöer.

Innehåll

1. Bakgrund	4
1.2 Definition av våldsbejakande extremism	5
1.2 Prioriterade extremistiska grupper	5
2. Mål.....	6
2.1 Säkerhetsarbete och våldsbejakande extremism.....	7
3. Struktur.....	7
4. Metoder.....	9
4.1 Insatser på flera preventionsnivåer.....	9
4.2 Inventering av behov i verksamheterna.....	9
4.2 Styrgruppens uppgifter.....	10
4.3 Utvecklings- och beredningsgruppens uppgifter.....	10
Resurser	11
Politisk styrning.....	11
Källor:.....	12
Bilaga 1 Exempel på insatser som gjorts inom området.....	13
Bilaga 2) Ett nedslag i litteraturen - rekommenderade metoder för att motverka våldsbejakande extremism och främja demokrati.	14
Bilaga 3 Nyckelaktörer	16

1. Bakgrund

Terrordåd och hot om terror slår mot demokratiska värderingar och orsakar död, lidande och otrygghet. Det drabbar individer, grupper och samhällen. Det ställer krav på ökad kunskap, konkreta och riktade åtgärder samt en väl utvecklad samordning, både internt och i samarbete med andra aktörer.

Regeringen har tillsatt en "Nationell Samordnare för att värna demokrati och förebygga våldsbejakande extremism". Enligt den nationella samordnaren har kommunerna stora möjligheter att förebygga extremism (Nationella Samordnaren, 2017). Flera kommuner har skapat handlingsplaner, riktlinjer eller liknande dokument för att arbeta med att förebygga "våldsbejakade extremism". Vissa kommuner har inrättat funktioner som samordnar/leder det arbetet.

Enligt kommunens lägesanalys är det störst risk att högerextrema rörelser ska utvecklas inom Danderyd. Det finns ingen extremistisk, våldsam eller brottslig organiserad verksamhet som är känd av polisen (Appelgren med flera, 2017). Organisationen EXPO kartlägger högerextrem aktivitet i kommunerna. De uppger att högerextremistiska organisationer då och då delar ut flygblad i kommunen. Ett försök till attentat har genomförts mot ett evakueringsboende. Det är okänt om det är individer inom kommunen eller utanför kommunen som genomför aktiviteterna (Lemans, 2016, muntlig uppgift). Vid ett antal tillfällen under åren har man identifierat klotter och liknande verksamhet av högerextrem karaktär. Vid ett tillfälle har man inspekterat en skola med hjälp av en person som kan identifiera tecken på högerextremism. Det visade sig att det förekom det sådana tecken (främst klotter). Det är troligt att tecken förekommer konstant i miljöer där ungdomar vistas. (uppgifter från möten med ungdomsnätverket Ungt Fokus). Personer som arbetar med unga i kommunen har återkommande rapporterat om att de upplever en hög förekomst av kränkningar bland unga, bland annat utifrån jämställdhetsperspektiv* (uppgifter från möten med ungdomsnätverket Ungt Fokus). Kränkningar kan förekomma både virtuellt, i fysiska möten eller på annat sätt. Ungdomsaktörerna säger att kränkningar är normaliserat. Det medför att många unga inte ens uppfattar att man blivit utsatt för en kränkning (det vill säga att man är utsatt för brott).

Lägesanalysen bygger främst på hot som kommer från individer och grupper inom kommunen. Det är hot, våld och kränkningar som kommer från den egna kommunen som kommunen främst kan påverka med förebyggande arbete. Vad gäller individer och grupper som kommer från andra geografiska områden och begår brott i Danderyd är hotbildens densamma som inom nationen. I landet som helhet är det de sunnitiska muslimska rörelserna som står för det största hotet. Det är de som har bidragit till höjningen av hotbildsnivån för terrordåd från ett "lågt hot" till ett "förhöjt hot" (Nationellt Centrum för Terrorhotbedömning, 2016 och SÄPO, 2016).

* Synen på jämställdhet har en framträdande roll i det ideologiska ramverket inom våldsbejakande högerextremistiska miljöer (MUCF, 2017).

1.2 Definition av våldsbejakande extremism

Regeringen definierar våldsbejakande extremism som: "ideologier, rörelser och miljöer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer" (Nationella Samordnaren, 2017). De här rörelserna accepterar inte en demokratisk samhällsordning. Våldsbejakande extremistiska grupper kan ha skilda agendor. Det som förenar dem är att de använder våld som en politisk metod.

Våldsbejakande extremism kan ta sig skilda uttryck. "från att trakassera, hota eller skada andra människor till att på olika sätt stödja, planera eller uppmana andra att utföra ideologiskt motiverade våldshandlingar och terrorism (Nationella Samordnaren, 2017).

När begreppet "våld" ska förklaras delas det ibland upp i kategorier som fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt våld och materiellt våld. Det är av vikt att inte endast uppmärksamma fysiskt våld utan även andra former av våld. Det kan exempelvis röra sig om skadegörelse och hot som skapar otrygghet. En ofta använd definition av våld är Per Isdals definition: "Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får den personen till att göra något mot sin vilja eller att sluta göra något den vill." (Alternativ till våld, 2017)

Våld som olika grupper riktar mot individer på grund av deras politiska eller religiösa övertygelse, etniska tillhörighet, sexuella läggning, könsuttryck eller könsidentitet utgör ett angrepp mot principen om människors lika värde och kan därför sägas vara "ideologiskt motiverade våldshandlingar". På så sätt inkluderas även dessa former av våld i den nationella samordnarens definition av extremistiskt våld. Mänskliga rättigheter och könsroller nämns som viktiga områden att arbeta med för att förhindra våldsbejakande extremism bland ungdomar (MUCF, 2016).

1.2 Prioriterade extremistiska grupper

Enligt nationella samordnaren (2017) finns det idag i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska miljöer som landets kommuner i första hand bör rikta in sitt arbete på. Dessa är:

- vänsterextremism*
- högerextremism
- islamistisk extremism

* Säkerhetspoliser använder ibland begreppet "autonom miljö". De menar då bland annat anarkister och syndikalister. Utöver det finns autonoma grupper som inte är vänsterinriktade som kan vara våldsbejakande, exempelvis miljö- och djurrättsaktivister.

Inom var och en av de här miljöerna kan det finnas olika grupper eller organisationer som skiljer sig åt på ett eller annat sätt. Utöver de tre ovan nämnda våldsbejakande extremistiska miljöerna finns det ytterligare rörelser.

Det finns även ensamagerande extremister som av olika anledningar motiveras till våldshandlingar.

Våldsbejakande extremism definieras i Danderyds kommun som:

”ideologier, rörelser och miljöer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer”

Praktiskt kan det innebära allt från:

”att trakassera, hota eller skada andra människor till att på olika sätt stödja, planera eller uppmana andra att utföra ideologiskt motiverade våldshandlingar och terrorism”

2. Mål

Huvudmål med arbetet ska vara att:

1. förebygga våld, hot och otrygghet relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer.
2. Främja och värna demokratiska värderingar och respekt för människors lika värde

Den högsta prioriteten har sådant våld och sådana hot som relaterar till extremism från de tre våldsbejakande miljöer som den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism anger som prioriterade.

Då man talar om att värna demokrati är det viktigt att tydliggöra att extrema och radikala åsikter inte är olagliga. Det olagliga består i själva våldshandlingarna. Målet är att minska dessa brott. Vid nätverksträffar för kommuner som arbetar systematiskt mot våldsbejakande extremism och för demokratiutveckling har det ofta förekommit diskussion om hur arbetet ska utformas så att man inte bryter mot lagar om yttrandefrihet och åsiktsregistrering.

Ytterligare ett skäl till att målet fokuserar på otrygghet, våld och hot är att arbetet mot våldsbejakande extremism på ett naturligt sätt ska kunna inkluderas i annat arbetet mot otrygghet, våld och hot och harmonisera med de övergripande planerna för krishantering. Exempel på sådant arbete skulle kunna vara arbete i enlighet med Regeringskansliets (2016) plan för arbete mot rasism och hatbrott som lanserades kort efter strategin mot

våldsbejakande extremistiska miljöer. Det kan även vara arbete mot hedersrelaterat våld och våld i nära relation, arbetsområden som har varit och är under utveckling, bland annat genom satsningar på nationell nivå.

2.1 Säkerhetsarbete och våldsbejakande extremism.

Arbetet mot terrorism och hot mot demokratin ingår i kommunens ordinarie säkerhetsarbete. I det arbetet ingår att utarbeta rutiner för omvärldsbevakning, att göra lägesanalyser och ha en kontinuerlig dialog med polis, säkerhetspolis med flera. Det sker redan idag. Terrorhot och incidenter bör inte skiljas från övrig krishantering. Det är ett arbete som bedrivs enligt krisledningsplanen. Det är viktigt att det arbetet inte splittras på olika funktioner, inom olika handlingsplaner som hanterar skilda målområden. Systemet ska kunna hantera alla sorters kriser. Säkerhetsfrågor kopplat till våldsbejakande extremistiska miljöer ska i första hand hanteras i det befintliga säkerhetssystemet.

När det gäller att förebygga säkerhet vid en attack eller om man har information om hot, våld eller antidemokratiska aktörer (som inte är akut) är det polis samt säkerhetschefen inom kommunen man bör kontakta. Föreligger risk för våld, skadegörelser eller annan fara för liv och egendom ringer man polis/räddningstjänst, SOS Alarm (112).

Det finns utvecklingsområden inom krishanteringens när det gäller hot och våld relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer. Det hanteras bäst genom att kvalitetssäkra det befintliga krishanteringssystemet.

Målen i handlingsplanen är främst kopplade till det förebyggande arbetet. Säkerhetsarbete är arbete före, under och efter kris. Det finns därmed en överlappning mellan det förebyggande arbetet och säkerhetsarbetet. Det i sin tur innebär att det måste finnas kopplingar dem emellan. Kommunikation mellan de förebyggande aktörerna och säkerhetsorganisationen sker redan idag. Längre fram i handlingsplanen redovisas de överlappande strukturer som finns. Där beskrivs även hur utbytet mellan funktioner för säkerhet och det förebyggande arbetet beträffande arbete mot våldsbejakande extremistiska miljöer ska ske.

Att Säkerhetsfrågor ska i första hand hanteras i det befintliga säkerhetssystemet. Det görs bäst genom att kvalitetssäkra det befintliga systemet, i dialog med verksamheterna.

3. Struktur

En grundtanke med handlingsplanen är att sträva efter att implementera det förebyggande arbetet i det ordinarie kvalitetsarbetet snarare än att skapa projekt vid sidan av verksamheterna.

Befintliga strukturer ska således användas i möjligaste mån. I Danderyds kommun finns följande lämpliga strukturer:

- Struktur för samverkan mellan externa och interna ungdomsaktörer och relevanta förvaltningar och organisationer (Ungt Fokus)
- Säkerhetschefens referensgrupp (utvecklingsgrupp)
- Brottsförebyggande rådet/Trygg i Danderyd
- Struktur för samverkan mellan kommun och polis (samverkansavtal)

Det finns även regionala/nationella nätverk för utbyte som är specialiserade på frågor våldsbejakande extremism och att värna om demokrati. Exempelvis har Sveriges Kommuner och landsting skapat en intrakommunal webbaserad plattform för utbyte, samordnare i länet har skapat ett nätverk och det finns även ett regionalt nätverk för kris och säkerhetsfrågor som lyft frågan om våldsbejakande extremism. Säkerhetschef och brottsförebyggare i Danderyd deltar och är aktiva i dessa forum.

Sammanfattningsvis kan sägas att brottsförebyggaren och säkerhetschefen tillsammans täcker upp för medverkan i alla de här nätverken och lämpar sig därför som samordnare för arbetet mot våldsbejakande extremism och för demokrati. Två samordnare utses för att För organisationen på så sätt blir mindre sårbar.

Brottsförebyggaren och säkerhetschefen är kommunens samordnare för arbetet och kontaktpersoner internt och externt.

Ansvaret för att målen implementeras i kommunen bör förläggas till ledningen för berörda verksamheter. Därför kommer det att skapas en styrgrupp på förvaltningsnivå som har det övergripande ansvaret för att målen uppnås.

De lokala verksamheterna känner bäst sina förutsättningar. Därför bör ansvar för planering och verkställighet ligga hos verksamheterna själva. Lokala enheter bör få i uppgift från styrgruppen att utveckla och driva frågorna (i parallell med hur arbetet med krishanteringsplaner är strukturerat). Syftet är att få största möjliga effekt.

Till stöd för styrgruppen och verksamheterna finns en utvecklings- och beredningsgrupp som har i uppgift att följa kunskapsläget inom området, bereda underlag till ledningsgruppen, samordna insatser och stödja arbetet med målen.

Ungt fokus (www.danderyd.se/ungtfokus) är ett nätverk som består av olika aktörer som arbetar med ungdomar. I nätverket ingår representanter från kommunala skolor, friskolor, svenska kyrkan, ungdomsmottagningen, fält, fritiden och fritidsfält med flera. Nätverket samordnas av brottsförebyggaren/drogförebyggaren och leds av en styrgrupp med representanter från Socialkontoret, Utbildnings- och Kulturkontoret samt en representant från polisen. Denna styrgrupp, inklusive de ansvariga för säkerhet och trygghet ska förutom sitt ordinarie uppdrag även vara utvecklings- och beredningsgrupp för arbetet med att förebygga våld, hot och otrygghet relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer samt värna demokrati. Vid behov kan utvecklings- och beredningsgruppen kalla in andra funktioner, exempelvis representanter från kommunikationsavdelningen och ansvariga för klottersanering i kommunen. Även externa aktörer kan bjudas in som Räddningstjänsten och representanter från vården.

En styrgrupp på förvaltningsnivå är ytterst ansvarig för implementering av målen

Verksamheterna bör ha stort ansvar för lokala planer och verkställighet

Till stöd för styrgruppen och verksamheterna finns en utvecklings- och beredningsgrupp som har till uppgift att följa kunskapsläget, föreslå och utveckla metoder och samordna arbetet på uppdrag av styrgruppen.

4. Metoder

4.1 Insatser på flera preventionsnivåer

Danderyds kommuns förebyggande arbete ska ske på olika nivåer. Ofta delas förebyggande arbete in i tre huvudgrupper:

- Breda generella lösningar som är riktade mot en befolkning eller ett en bred målgrupp vid en lämplig arena (exempelvis skolelever).
- Arbete med "sårbara" grupper (riskgrupper).
- Arbete med individer i våldsbejakande miljöer

Både arbete med att förstärka positiva påverkansfaktorer (salutogena faktorer) och minska risker bör beaktas. I bilaga 2 finns en lista på rekommenderade metoder för att motverka våldsbejakande extremism och främja demokrati.

4.2 Inventering av behov i verksamheterna

Samtliga nämnder får i uppdrag att inventera behov och utvecklingsområden samt vidta åtgärder (planera för åtgärder). För att målen ska genomsyra verksamheterna kan det vara nödvändigt att mål för extremistiskt våld och demokrati införlivas i budgetmålen.

4.2 Styrgruppens uppgifter

- Säkerställa att löpande information når berörda aktörer i, det vill säga identifierade nyckelpersoner internt och externt. Förslag på nyckelpersoner redovisas i bilaga 3.
- Driva och följa arbetet med att identifiera personer i riskzon samt att det finns metoder och strukturer för att hantera situationen då personer upptäcks. Det kan innebära att satsa på att utveckla första linjen, utbilda nyckelpersoner, utveckla handledningsrutiner, säkerställa en fungerande intern och extern samverkan, utveckla anhörigstödet eller utveckling av rutiner och policys.
- Driva och följa arbetet med att kartlägga ifall föreningar, nyckelpersoner inom civilsamhället, friskolor med flera bedriver arbete inom ramen för handlingsplanens mål samt främja sådant arbete.
- Säkerställa att kommunen har en tydlig och saklig information och kommunikation med medborgarna. Liksom i annat trygghetsarbete gäller det att varken undervärdera eller övervärdera hot för att inte skapa otrygghet i onödan.
- Driva och följa arbetet för att skapa delaktighet i frågorna, exempelvis genom att besluta om att det ska genomföras workshops där det ges tillfälle att ge synpunkter på processen.
- Följa upp arbetet och redovisa till kommunstyrelsen

Styrgruppen ska kunna göra mindre justeringar av målformuleringar och definitioner under arbetets gång.

4.3 Utvecklings- och beredningsgruppens uppgifter

- Analysera och komplettera den aktuella lägesbilden som säkerhetschefen sammanställer. Säkerhetschefen ansvarar för att rapportera lägesbilden från SÄPO med flera till ledningsgruppen. Kommunens kontakt med SÄPO sker rutinmässigt via kommunpolisen bortsett från eventuella undantagsfall. Eftersom organiserad brottslighet och huliganism enligt SÄPO har starka kopplingar till våldsbejakande extremistiska miljöer ska lägesbilden även innehålla fakta om sådana miljöer i Danderyd och i kommunens närhet. Statistik på våld i offentlig miljö och våld i nära relation får kommunen av polisen.
- Ansvara för omvärldsbevakning kunskapsinhämtning och planera för kompetensutveckling. Genomföra utbildningar för medarbetare, chefer, förtroendevalda och civilsamhället om ledningsgruppen önskar det.
- Inventera om det finns aktörer inom kommunen med kunskap inom området som kan delta i arbetet, exempelvis samhällsorienterade pedagoger.
- Stödja de verksamheter som berörs av frågan i sitt arbete.
- Följa nämndernas inventeringar och stödja och samordna åtgärder.

- Genomföra arbetet med kunskapsspridning, exempelvis skapande och underhåll av en hemsida med stöd, kontaktuppgifter och hänvisningar till externa kunskapssamlingar och användbara länkar.
- göra ett förslag till plan för vidmakthållande, utveckling och spridning av metoder.

Resurser

Bedömning av resurser görs i budgetarbete.

Politisk styrning

Kommunstyrelsen ska regelbundet följa upp arbetet. I samband med detta följer kommunstyrelsen även upp kvalitetsarbete inom säkerhetsarbete och krishantering i frågor relaterade till våldsbejakande extremism.

Källor:

Alternativ till våld (2017) *Vad är våld*, hämtat från <http://www.taby.se/Omsorg-och-hjalp/Vald-i-nara-relation/ATV/Vad-ar-vald/> hämtat 2017-02-22

Handlingsplan för Danderyds kommun med syfte att förebygga våld, hot och otrygghet relaterat till våldsbejakande extremistiska miljöer samt värna demokrati. 2017-03-02

Appelgren, Dahlgren, Lindell. (2017) *Lägesbild Trygghet och Brott 2016, Danderyds kommun*

Carlsson, C (2016) *Att lämna våldsbejakande extremism. En kunskapsöversikt*, Institutet för Framtidsstudier: Forskningsrapport 2016/1

Lemans, Jonatan. muntlig uppgift 2016-10-03, Föreläsning om Högerextremism, Skandic Hotel, Täby

MUCF(a) (2016) *Främmande är skrämmande*– ungas röster om våldsbejakande extremism

MUCF(b) (2016) hemsida nedladdat från www.mucf.se 2017-01-10. <http://www.mucf.se/valdsforebyggande-arbete>

MUCF (2016) "Poddar om Extremism" från <https://www.mucf.se/poddar-om-extremism> Podd

MUCF(c) (2016) Ung och extrem – högerextremism

MUCF(d) (2016) Ung och extrem – islamistisk extremism

MUCF (2017). Podd uppspelad 2017-01-25 från MUCF:s hemsida "Poddar om Extremism" nedladdat från <https://www.mucf.se/poddar-om-extremism>

Nationella Samordnaren mot våldsbejakande extremism (2017) hemsida www.samordnarenmotextremism.se

Nationellt Centrum för Terrorhotbedömning (2016), Helårsbedömning, Bedömning av terrorhotet mot Sverige 2016

Regeringskansliet (2016) Samlat grepp mot rasism och hatbrott Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Socialstyrelsen (2016) Definition av våld och utsatthet i nära relationer nedladdat från <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>

SOU (2015) Promemoria 2015-12-03. Tolv rekommendationer vid upprättandet av en lokal handlingsplan mot våldsbejakande extremism

SÄPO (2016) muntlig uppgift, 2016-02-09 Stockholm (Föreläsning inom ramen för kommunpolis dagar, Polishuset, Kronoberg)

Utöver detta har ett antal kommunala handlingsplaner och riktlinjer studerats i syfte att hitta goda exempel på utformning av handlingsplan. Bland dessa kan nämnas dokument från följande kommuner:

- Norrtälje
- Täby
- Österåker
- Vallentuna
- Stockholm stad (riktlinjer och handlingsplan)
- Botkyrka
- Huddinge

Bilaga 1 Exempel på insatser som gjorts inom området.

Den nationella samordnaren och andra experter på våldsbejakande extremism och demokratifrågor föreläste 2016 på en konferens om tolerans och integration som Danderyds kommun arrangerade med stöd av övriga Roslagskommuner. Man kan säga att det var en smygstart på Danderyds formaliserade arbete mot våldsbejakande extremism och för demokrati.

Föreläsning på bibliotek om Syrien. Ca 100 deltagare

Brottsförebyggare och Säkerhetschef har deltagit på ett antal möten om våldsbejakande extremism och demokratifrågor. Bland annat inom ramen för polisens fortbildning för att stärka arbetet med kommunerna till vilka kommunala representanter bjudits in.

Kommunens alla skolor och förskolor har fått utbildning i säkerhet i skola/förskola. Inom ramen för det diskuterades även förebyggande arbete och vilka riskfaktorer det finns för att våld ska uppstå i skola. Det var inte en heltäckande utbildning om förebyggande arbete relaterat till extremistiskt våld men det finns överlappande frågor och ämnen. Två till tre representanter för varje enhet gick utbildningen (2 h) och kommer nu arbeta vidare med att kvalitetssäkra sina verksamheter inom området.

Tjänstemän och ungdomsaktörer som verkar i kommunen har erbjudits föreläsningar om hedersrelaterat våld.

Fritidsgårdarna har HBTQ-certifierat sig och är därmed en föregångare i jämställdhetsarbete som MUCF rekommenderar som metod mot denna form av våld liksom vad gäller det mesta våldet i övrigt.

Det har genomförts utbildningsinsatser i konflikthanterande metoder samt i förändringsarbete med individer (motiverande samtal). Tekniker som motiverande samtal finns redovisade på den nationella samordnarens hemsida som ett sätt att bemöta exempelvis personer som funderar på avhopp.

Under våren 2017 kommer det finnas möjlighet att gå på föreläsningar om våld i hemmet, i skolan och på arbetsplatsen. Där medverkar bland andra en föreläsare som pratar om maskulinitet och våld i skolor. Det finns även möjlighet att anmäla sig till en utbildning i "psykisk livräddning".

Bilaga 2) Ett nedslag i litteraturen - rekommenderade metoder för att motverka våldsbejakande extremism och främja demokrati.

Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism har presenterat 12 punkter som kommunerna bör arbeta efter (SOU, 2015). Många av de punkterna kan sägas vara delar av grunderna i förebyggande arbete som att arbeta på olika preventionsnivåer, ha en tydlig ansvarsstruktur, kartlägga situationen, utvärdera och arbeta tvärsektoriellt och brett med flera aktörer. Man poängterar att arbetet bör bedrivas i befintliga strukturer. Redan i dag arbetar Danderyds kommun förebyggande på det sätt som föreslås, bland annat genom samarbete i Ungt Fokus nätverk. Inom ramen för det förebyggande arbetet i kommunen har det redan utförts mycket arbete som är förebyggande mot våldsbejakande extremistiska miljöer och mot våld och hot i stort (bilaga 1). Nationella samordnaren skriver också att man bör arbeta med anhöriga och med civilsamhället samt att det är viktigt med ett genusperspektiv (SOU, 2015).

På nationella samordnarens hemsida finns mer metodstöd under samlingsnamnet "samtalskompassen". Störst fokus har man lagt vid råd vid beteendeförändring och samtal.

<http://samtalskompassen.samordnarenmotextremism.se>

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), lyfter fram tre områden som är särskilt viktiga att jobba med då i det förebyggande arbetet riktat mot unga (MUCF(d), 2016)

- förebygga risken att unga attraheras av våldsbejakande extremistiska miljöer
- förebygga stereotypa förståelser av könsroller
- minska risken för våldsutövande och hatbrott.

När det gäller våld som helhet anser MUCF att kunskap om normer, maskulinitet, sexualitet och fördomar är viktiga verktyg, liksom att jobba med jämställdhet. Risken för att ha utövat våld var 4,4 gånger större för killar som instämmer i stereotypa påståenden än för de som inte gör det i en enkätundersökning som MUCF genomfört (MUCF(b), 2016)

MUCF har även haft dialoger med ungdomar (MUCF (a), 2016) Samtalen visar att om vi utgår från ungas perspektiv kan vi få en förståelse som i sin tur ger oss värdefull kunskap för att forma förebyggande insatser mot i detta fall våldsbejakande extremism. I diskussionerna med unga dök tre generella teman upp:

- det finns flera vägar in i våldsbejakande extremism
- medie- och informationskunnighet är viktigt att lyfta fram i det förebyggande arbetet
- rasism, främlingsfientlighet och diskriminering är strukturella problem som upplevs vara kopplade till våldsbejakande extremism.

Carlsson (2016) har gjort en kunskapsöversikt över litteratur som beskriver hur man kan arbeta med personer som vill lämna våldsbejakande miljöer. Liksom andra poängterar han att det ofta är det unga män som utövar våld. Hans största fynd är att:

- Det finns få utvärderade metoder
- Det verkar finnas stora likheter mellan att ge stöd till kriminella avhoppare, extremister och även sekter.
- Det är generellt sett av större vikt att arbeta med praktiska sociala faktorer (körkort, jobb, bostad med mera) än att arbeta med individens ideologiska uppfattning.

- Orsaker till inträde och utträde ur våldsbejakande miljöer kan vara olika. Vid en övergång till vuxenlivet, med familjebildning, arbete och socialt ansvar är det många som önskar ett utträde. Spontanavhopp är inte ovanligt, det vill säga att man slutar av egen vilja och kraft. Skälen är ofta av praktisk och social natur.
- Mycket i arbetet handlar om motivationsstadier och de kan förändras i olika riktning under processen (ambivalens är vanligt). Stödet måste vara individcentrerat. Är man inte lyhörd och professionell kan insatsen få motsatt effekt.

Sannolikt kan det åtminstone när individen befinner sig i stadium av övervägande, vara bra att använda före detta extremister som stöd i processen, men det är av vikt att ställa krav på deras professionalitet. Viktigast, och kanske överordnat kognitiva förändringar är social trygghet som arbete, boende och familj. Han beskriver även gruppens betydelse och att det många gånger finns behov av åskådare och medaktörer. Det finns goda exempel där gruppens roll kan användas i förebyggande syfte.

Det finns en nationell stödtelefon man kan ringa om man har frågor om avhopp eller hur man kan stötta vid avhopp med mera. Det är Rädda barnen som driver den. Stödtelefonens uppgift är att vara första linje vilket innebär att de ofta hänvisar till kontaktpersoner i kommunerna. Öppettider är vardagar 09:00-15:00 och telefonnummer är 08-100 200. Man kan även ringa polisens allmänna stödtelefon. Vid tips om brott ringer man polisen 114 14 och vid pågående brott 112.

Bilaga 3 Nyckelaktörer

Internt

- Säkerhetschef
- Brottsförebyggare
- Socialdirektör
- Chef för Utbildnings- och kulturkontoret
- Vid behov: Kommunikationschef med flera

Utöver det är det viktigt med beredskap och dialog med civilsamhället och politiska organisationen.

Externt

- Räddningstjänst
- Polis
- Lokala media
- Frivilliga organisationer
- Föreningar
- Arbetsförmedlingen,
- Brottsofferjour, kvinnojour, mansjour
- Landstinget
- Vårdinrättningar
- Trossamfund
- Företag, centrumanläggningar, väktare, bostadsföretag

Befintliga nätverk för förebyggande arbete

- Ungt Fokus (fritid, skola, polis soc mfl)
- Socialkontorets, skolan och polisens regelbundna möten. BUS
- Brottsförebyggande Rådet – Trygg i Danderyd
- Styrgruppen för grannsamverkansbilen
- Landstinget och kommunens möten
- Rektorsmöten
- Kvalitetsnätverk
- Anhörigstöd

Befintliga nätverk för kris

Här listas även befintliga krisnätverk. Anledningen är att erfarenheter från de befintliga nätverken för kris redan nu tas tillvara det förebyggande arbetet. Det kan utvecklas med fokus på våldsbejakande extremism. Redan i dag sker en ständig dialog mellan det förebyggande arbetet och krishanteringsarbetet i kommunen.

- Krisledningsorganisationen
- POSOM
- Frivilliga Resursgruppen (FRG)